

P.J. LAMEY, M.A.O. LEWIS. Oral medicine in practice. 74 pag., 200 afb. British Dental Association, London 1991. Prijs £ 14.95. ISBN 0 904588 32 7.

De British Dental Journal hanteert regelmatig de formule van het in boek- of atlasvorm uitgeven van in het tijdschrift, over een bepaald onderwerp, gepubliceerde artikelen. Dit is ook nu weer het geval geweest met een serie bijdragen over 'Oral medicine in practice'. Het resultaat is een schitterende uitgave met meer dan 200 kleurenafbeeldingen van een uitstekende kwaliteit.

De tekst is beknopt en gemakkelijk leesbaar, en primair gericht op de algemeen-practicus. Aan bod komen onder meer: cheilitis angularis, ulceraties, mondbranden, virale infecties, leukoplakie en leukoplakie-achtige aandoeningen, alsmede allergische reacties. Informatief zijn ook de hoofdstukken over de medisch- en de immunologisch-gecompromitteerde patiënt.

De combinatie van een beknopte tekst en goede illustraties maken het boek bijzonder geschikt voor gebruik in de dagelijkse praktijk.

I. van der Waal, Amsterdam

A.S. PAPAS, L.C. NIESSEN, H.H. CHAUNCEY. Geriatric dentistry: aging and oral health. 350 pag., 207 afb. Mosby Year Book, St. Louis, Baltimore, Boston, Chicago, London, Philadelphia, Sydney, Toronto 1991. Prijs £ 26.50. ISBN 0 8016 5790 3.

In de laatste jaren zijn van diverse auteurs boeken verschenen met dezelfde titel: 'Geriatric dentistry'. Dit geeft aan dat het onderwerp in de belangstelling staat, maar het is de vraag of elk boek iets nieuws te melden heeft. Ook dit boek geeft een overzicht van alle, de oudere patiënt betreffende, relevante onderwerpen, waarbij een indeling is gemaakt in drie hoofdonderwerpen.

Deel I behandelt de demografische, medische, psychologische, biologische, farmacologische, orofysiologische en oropathologische implicaties van de veroudering. Dit gebeurt voor elk onderdeel apart en in de aangegeven – volstrekt willekeurige – volgorde, waardoor de wel degelijk aanwezige onderlinge samenhang niet uit de verf komt. In de paragraaf demografie worden alleen Amerikaanse gegevens verstrekt, hetgeen van een beperkte visie op de wereldwijde vergrijzingsproblematiek getuigt.

In deel II komen systematisch alle voor ouderen specifieke aspecten van de tandheelkundige behandeling aan de orde, met

een nadruk op het streven naar behoud van de natuurlijke dentitie tot op hoge leeftijd. Zowel dagelijks voorkomende als zeldzame afwijkingen bij ouderen worden vakkundig en helder behandeld. Dit klinische deel vormt verreweg het grootste deel van het boek.

Deel III geeft, in het belang van patiënt én tandarts, allerlei praktische adviezen en tips, aangepast aan de mogelijkheden van de diverse categorieën ouderen. Deze variëren van trucjes om stelen van tandenborstels aan te passen aan de handicaps van ouderen tot het gebruik van verplaatsbare tandartsapparatuur. Dit alles past in het streven om via een optimale zorgverlening ook voor ouderen een goede mondgezondheid te garanderen. Waar in bijna het gehele boek de patiënt centraal staat, vormt het slot van deel III in dit opzicht een dissonant. Hierin wordt de vergrijzing van de bevolking beschreven als 'goed nieuws' voor de professie en de problematiek van ouderen beschouwd als 'het gat in de tandheelkundige markt', waarop tandartsen zich (bij gebrek aan beter?) in de komende jaren kunnen storten.

Dit boek is er één uit de reeks van boeken met dezelfde titel en niet meer dan dat. Wie één of meer van de eerder verschenen boeken bezit, wordt aanschaf van dit boek ontraden. Voor wie de andere boeken nog niet heeft, kan dit boek, zeker gezien zijn actuele karakter, van veel nut zijn.

C. de Baat, Ridderkerk

J.W.W. COEBERGH. Incidence and prognosis of cancer in The Netherlands: studies based on cancer registries. 212 pag. Academisch proefschrift Erasmus Universiteit te Rotterdam, 1991.

INCIDENCE AND PROGNOSIS
OF CANCER
IN THE NETHERLANDS:

STUDIES BASED ON CANCER REGISTRIES



J.W.W. COEBERGH

In dit proefschrift geeft de schrijver een duidelijk overzicht van de epidemiologie van kanker in Nederland. Hiervoor is vooral gebruik gemaakt van de regionale kankerregistratie in zuidoost Noord-Brabant en Noord-Limburg. Tevens zijn gegevens van de landelijke registratie van leukemie bij kinderen in het boek verwerkt.

In het eerste deel wordt ingegaan op de kankerregistratie en het ontstaan van kanker. In 1955 is een landelijke registratie gestart die helaas in de zeventiger jaren in onbruik is geraakt, met uitzondering van de twee bovengenoemde registraties. Door deze registraties zijn waardevolle gegevens beschikbaar gekomen voor analyse en extrapolering naar de Nederlandse bevolking.

Vervolgens worden de incidentie en de relatieve overleving van kanker beschreven over de periode 1975-'86. Hierbij worden de 25 meest voorkomende lokalisaties van tumoren besproken. Zo blijkt dat een toename of afname van de tumoren zeer sterk afhankelijk is van de lokalisatie maar ook van geslacht en leeftijd. Verder wordt geconstateerd dat door de dalende sterfte aan hart- en vaatziekten een stijgende levensverwachting ontstaat en dat dit een toename van kanker in de toekomst geeft.

Wat de hoofd-halstumoren betreft zijn de volgende resultaten te noemen. Bij vrouwen is een toename te zien in de incidentie terwijl bij mannen tot 1983 een stijging is geweest waarna de frequentie constant bleef. Voor alle hoofd-halstumoren tezamen is de vijf- en tien jaar overleving 47% respectievelijk 43%. Hierbij moet wel vermeld worden dat de mond, pharynx en de speekselklieren als één groep zijn beschouwd. Verder moeten bij de beoordeling van de prognose onder andere ook de histologie, TNM-stadium en de maligniteitsgraad van de tumor betrokken worden.

In een apart hoofdstuk worden diepergaande studies besproken over vooral frequent voorkomende tumoren zoals longkanker, borstkanker en kanker van de eierstok. Met deze resultaten zijn uitgebreide bewerkingen gedaan.

Dit boek geeft een degelijke samenvatting van de meer dan 30 artikelen die de auteur over de Nederlandse kankerregistratie op zijn naam heeft staan. Door de uitgebreidheid van het onderzoeksgebied is het onvermijdelijk dat voor de minder voorkomende lokalisaties (zoals het hoofd-halsgebied) gedetailleerde informatie is weggelaten.

A. Jovanovic, Amsterdam

M. THOMAS, S. L. BRONSTEIN. Arthroscopy of the temporomandibular joint. 382 pag. W. B. Saunders Company, Philadelphia 1991. Prijs £ 90,00. ISBN 0 7216 3119 3.

Met het verschijnen van dit handboek over arthroscopie van het kaakgewricht is een werk beschikbaar gekomen waarin alle gegevens met betrekking tot de diagnostiek van de afwijkingen en de chirurgische behandeling van dat gewricht tot op de dag van vandaag zijn verwerkt. In totaal hebben 33 auteurs, afkomstig uit verschillende landen en allen of toonaangevende mannen van de wetenschap of bekende klinici, hun medewerking verleend.

Arthroscopisten zijn geïnteresseerd in intracapsulaire gewrichtsafwijkingen en daarom komen, behalve de normale anatomie en fysiologie van het kaakgewricht, de pathofysiologie en de pathologie – in al haar variaties – uitgebreid aan de orde. Het kaakgewricht is een synoviaal gewricht waarin zich alle pathologische verschijnselen kunnen voordoen die in andere synoviale gewrichten voorkomen. Daarnaast worden nog aparte hoofdstukken gewijd aan de niet-chirurgische (conservatieve) therapie (splinttherapie) en aan de beeldvormende technieken (arthrografie, CT en MRI).

Dit boek wordt ieder die geïnteresseerd is in de aandoeningen van het kaakgewricht van harte aanbevolen. Arthroscopisten van het kaakgewricht dienen het als een standaardwerk te beschouwen waarover zij moeten beschikken.

L. de Bont, Groningen

N. K. WOOD, P. W. GOAZ. Differential diagnosis of oral lesions. 4e druk, 751 pag., 1336 afb. Mosby Year Book Inc., St. Louis, Baltimore, Boston, Chicago, London, Philadelphia, Sydney, Toronto 1991. Prijs \$ 48.00 ISBN 0 8016 5846 2.

De auteurs willen de lezer, op systematische wijze, een handreiking doen met betrekking tot de differentiële diagnostiek van (peri-)orale afwijkingen. In het eerste, inleidende deel worden algemene zaken besproken: anamnese, onderzoek, klinische symptomen, röntgenologische en histologische aspecten en tenslotte de diagnostische procedure.

Het tweede en derde deel zijn geheel gewijd aan de differentiële diagnostiek van slijmvlies- en botafwijkingen. Afwijkingen die klinisch en/of röntgenologisch op elkaar lijken, worden vergeleken en nader belicht.

In het vierde, tevens laatste deel komen zwellingen in de hals en afwijkingen van de huid en de lippen aan de orde. Ook hierbij ligt weer de nadruk op de (differentiële) diagnostiek, maar tevens worden – zoals

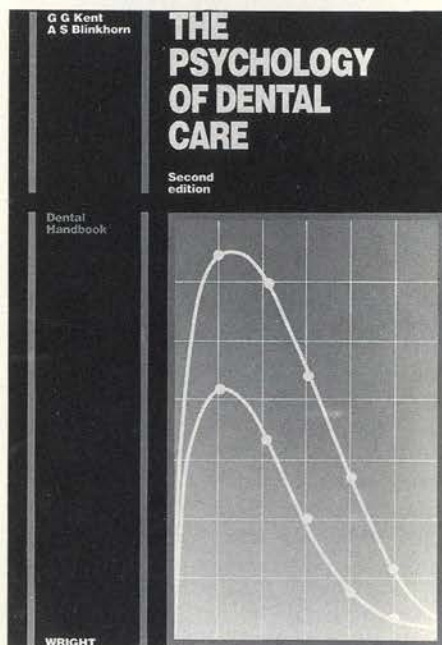
trouwens in het hele boek – suggesties aangedragen voor therapieën.

De tekst is goed leesbaar en wordt doeltreffend aangevuld met klinische, histopathologische en röntgenologische afbeeldingen in zwart-wit. Daarnaast zijn er vier pagina's opgenomen met elk acht kleurenafbeeldingen van diverse mondslijmvliesafwijkingen. De verwijzingen naar de literatuur, aan het eind van ieder hoofdstuk, zijn van deze tijd.

Hoewel het boek kennelijk vooral is geschreven voor tandartsen en kaakchirurgen, kunnen ook huisartsen en medische specialisten (die met afwijkingen in het hoofd-halsgebied worden geconfronteerd) er hun voordeel mee doen. Bovendien is dit boek geschikt voor tandheelkundige en medische studenten, omdat op overzichtelijke en duidelijke wijze aandacht wordt besteed aan de pathologische processen die zich in en rond de mond kunnen voordoen.

E. A. J. M. Schulten, Amsterdam

G. G. KENT, A. S. BLINKHORN. The psychology of dental care. 2e druk, 172 pag. Wright, Oxford 1991. Prijs £ 14,95. ISBN 0 7236 2339 2.



In 1986 werd de eerste druk van dit boek uitgebreid en lovend, zij het met enige kritiek, besproken. Deze tweede druk wijkt af van de vorige. Zo werd hoofdstuk 1, dat handelde over de psychologische benadering van de patiënt, vervangen door een beschrijving van de sociale context van de tandheilkunde, terwijl een nieuw hoofdstuk over 'speciale patiëntengroepen' werd toegevoegd. Bovendien werden in de overige – tot op de dag van vandaag bijgewerkte – hoofdstukken wijzigingen aangebracht door, onder andere, aandacht te besteden

aan praktische implicaties. Dit betreft de onderwerpen preventie, angst en angstbestrijding, pijn en de tandarts-patiëntrelatie.

Dit heldere boek leest gemakkelijk en bevat veel wetenswaardige informatie, maar 'overvoert' de lezer niet. Kortom, aan hen die de eerste druk niet hebben aangeschaft, wordt daartoe nu een te benutten nieuwe gelegenheid geboden.

A. H. B. Schuurs, Amsterdam

G. DANHOF, J. HESSELINK, H. A. J. OUDHOF. Lasertherapie in de tandheelkundige praktijk. 207 pag., 24 afb. Uitgeverij Stubeg bv., Hoogezand 1992. Prijs f 190,00. ISBN 906523070.

Dit – uit twee delen bestaande – boek is het eerste dat over dit onderwerp in het Nederlands is geschreven. In het eerste 'algemeen' deel, geschreven door G. Danhof, arts, worden uitgebreid de werkingsmechanismen van de verschillende lasertypen en alle fysische principes en formules die eraan ten grondslag liggen, toegelicht. Ook wordt in ruime mate aandacht besteed aan de fysiologische en biologische effecten van de laserstraal. Zo komen aan de orde: de biostimulatie, de verbetering van de doorbloeding en de vasodilatatie, het analgetisch effect, de anti-inflammatoire en anti-oedeemateuze werking en de bevordering van de wondgenezing. Hierbij worden verschillende onderzoeksresultaten naast elkaar besproken en – aan de hand van de literatuur – een redelijk eenduidige verklaring en onderbouwing gegeven. Ondanks de goede klinische resultaten is een voor 100% wetenschappelijk onderbouwd fundament van de vóór, na en tijdens de laserbehandeling optredende effecten, tot op heden echter nog niet voor handen. Met andere woorden op cellulair niveau zijn de effecten van de lasertherapie duidelijk, maar het tot nu toe verrichte klinische onderzoek geeft géén eenduidige resultaten. Dit onder andere als gevolg van het gebruik van diverse soorten lasers en verschillende golflengten. Dit eerste deel wordt afgesloten met een aantal stroomdiagrammen die overzichtelijk laten zien welke invloed lasertherapie op de verschillende weefsels heeft.

Deel twee is verzorgd door de tandartsen Hesselink en Oudhof en behandelt de lasertherapie in de praktijk. Ook dit deel is overzichtelijk opgebouwd en begint met het formuleren van een aantal voorwaarden waaraan de laser moet voldoen. De doseringsparameters worden besproken waarbij een aantal formules worden genoemd die essentieel zijn bij het beoordelen van aan te schaffen apparatuur. Aansluitend worden de doseringsprincipes toegelicht. Na een korte inleiding over lasertherapie en het biologische systeem, wordt (misschien wel iets te) uitgebreid ingegaan

op begrippen als acute en chronische traumatologie in relatie tot laserbehandeling. De invloed die laserbehandeling op gebits-elementen, vóór en na restauratie, heeft, alsmede de contra-indicaties voor laserbehandeling worden ook kort besproken.

Een voor de algemeen-practicus handig gedeelte bestaat uit het hoofdstuk 'laser-protocollen'. Hierin wordt per tandheelkundig onderdeel (bijv. alveolitis), naast een korte inleiding, de dosering, de 'recall' en het te verwachten resultaat aangegeven. Het laatste hoofdstuk is gewijd aan de technische eigenschappen van laserapparatuur. Tevens wordt een beschrijving gegeven van de medio 1991 op de markt zijnde apparaten met een bijbehorende prijsindicatie. Tot slot wordt in vijf stroomdiagrammen getoond 'wat er gebeurt' bij lasertherapie in de tandheelkunde. Natuurlijk wordt het boek afgesloten met een uitgebreide literatuurlijst.

Resumerend: een boek dat geschreven is voor de algemeen-practicus die zich op de hoogte wil stellen van lasertoepassing in de praktijk en een boek dat iedereen zeker zou moeten lezen c.q. bestuderen voordat apparatuur wordt aangeschaft.

H. P. de Jong, Roden

E. SCHEPERS, I. NAERT, G. THEUNIERS. Overdentures on oral implants. 176 pag., 100 afb. Leuven University Press, Leuven 1991. Prijs B.Fr. 1.100,00. ISBN 90 6186 433 X.

Dit boek bevat de teksten van de voordrachten die zijn gehouden tijdens een symposium dat te Brussel in november 1989 is georganiseerd door de *European Osseointegration Training Center*. Uit verschillende bijdragen blijkt dat er binnen de implantologie enige terughoudendheid bestaat aangaande mogelijkheden van overkappingsprothesen. Dat is niet zo onbegrijpelijk omdat het geheim van het hoge succespercentage van het Brånemark-systeem onder meer gelegen lijkt te zijn in de vaste brugconstructie, die vijf à zes implantaten rigide met elkaar verbindt. Van twee implantaten verbonden door een bar, met daarop een overkappingsprothese, kan dat niet worden gezegd. Beide implantaten zouden te gemakkelijk overbelast worden en de prothetische voorziening zou niet aan de functionele eisen van de patiënt voldoen. Toch erkent Brånemark in zijn bijdrage dat de overkappingsprothese binnen de implantologie terrein wint. Ook Kirsch, één van de grondleggers van het IMZ-systeem, blijkt die mening te zijn toegedaan, hoewel hij de voorkeur blijft geven aan vaste constructies. Hoewel ook in Nederland en België overkappingsprothesen op twee of vier implantaten in de tandeloze onderkaak al jaren met succes worden toegepast, is het

toch goed zich – al lezend – te realiseren dat men daar elders met enige terughoudendheid tegenover staat.

Aspecten die verder nog aan de orde komen zijn de matig geresorbeerde en de sterk geresorbeerde onderkaak, benevens overkappingsprothesen op implantaten in de bovenkaak. Daarnaast wordt stilgestaan bij de vraag of het noodzakelijk is twee implantaten te verbinden met een bar of dat het gunstiger is solitaire verankeringen te maken.

Tegenover overkappingsprothesen in de bovenkaak staan verschillende auteurs gereserveerd: de botcondities zijn veel ongunstiger. Kirsch adviseert ten minste vier implantaten in de bovenkaak te plaatsen, Quirynen acht de bovenkaak, vanwege de waargenomen ernstige resorptie, ongeschikt en Engquist heeft ernstige bedenkingen.

De vraag hoe hoog de onderkaak moet zijn voor het plaatsen van een overkappingsprothese op twee implantaten wordt niet duidelijk beantwoord. Small (van het naar hem genoemde implantaat) ziet in een hoogte van 4 mm à 5 mm geen probleem. De kaken worden opgebouwd met bot uit de crista iliaca en na 6 tot 9 maanden voorzien van een transmandibulair implantaat. Voor anderen is er dan sprake van een contra-indicatie en ligt de grens bij 7 mm.

Naert (en hij is niet de enige) houdt een pleidooi voor het star verbinden van de implantaten. De uitgeoefende krachten zouden beter worden opgevangen en de constructie zou minder onderhoud vergen. Engquist en anderen bepleiten een constructie waarbij de implantaten van solitaire attachments zijn voorzien, omdat deze eenvoudiger te vervaardigen en makkelijker schoon te houden is. Ook veroorzaakt een dergelijke constructie minder hypoplasieën en minder gingivitis, hetgeen van belang is bij de oudere patiënt.

Met betrekking tot de overkappingsprothese zelf, geven Naert en anderen de voorkeur aan een metalen frame. En ook Glanz doet dat op biomechanische gronden: een rigide prothese (met frame) is te verkiezen boven een meer flexibele prothese vervaardigd uit louter kunstthars.

Versillende auteurs (waaronder Naert) wijzen erop dat vooral bij het gebruik van solitaire attachments de nazorg aandacht vraagt. Vaak treedt breuk van magneten op, moeten retentie-onderdelen worden vervangen en gaan de prothesen snel stuk.

Samenvattend kan worden gesteld dat dit boek een schat aan waardevolle informatie bevat, die echter niet altijd even overzichtelijk is gerangschikt, omdat iedere auteur zijn eigen verhaal houdt. De werkelijk geïnteresseerde in dit onderdeel van de tandheelkunde zal dit voor lief nemen.

M. A. J. van Waas, Bunnik

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nader op deze plaats worden besproken.

1. F. E. R. DE MAAR. De heilige Apollonia in Nederland en Vlaanderen. 57 pag. Nijmegen: Stichting tot Bevordering van Tandheelkundige Illustraties, 1991. prijs f 65,—. ISBN 90 6759 011 8.
2. T. R. PITT FORD. The restoration of teeth. 271 pag. Tweede druk. Blackwell Scientific Publications, London, Edinburgh, Boston, Melbourne, Paris, Berlin, Vienna 1992. Prijs f 65,—. ISBN 90 6759 011 8.
3. O. R. V. W. A. M. VAN DER KWAST. Het tandheelkundig jaar 1992. 205 pag. Houten, Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1992. Prijs f 80,—. ISBN 90 313 1295 9.
4. R. F. ZAMBITO, J. J. SCIUBBA. Manual of dental therapeutics. 311 pag. Mosby Year Book, St. Louis, Baltimore, Boston, Chicago, London, Philadelphia, Sydney, Toronto 1991. Prijs £ 22.00. ISBN 0 8151 9895 7.
5. R. CD. PATERSON, A. WATTS, W. P. SAUNDERS, N. B. PITTS. Modern concepts in the diagnosis and treatment of fissure caries. 80 pag. Quintessence Publ. Co., Ltd., Chicago, London, Berlin, Tokyo, Sao Paulo, Hong Kong 1991. Prijs \$ 45,—. ISBN 1 85097 013 0.
6. F. P. G. M. VAN DER LINDEN. Orthodontie in de praktijk. 664 pag. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten/Zaventem 1992. Prijs f 150,—. ISBN 90 6065 038 7.
7. S. F. PARKIN. Notes on paediatric dentistry. 225 pag. Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd., 1991. Prijs f 58,45. ISBN 0 7236 1643 4.
8. G. McLAUGHLIN, G. A. FREEDMAN. Color atlas of tooth whitening. 112 pag. Ishiyaku EuroAmerica, Inc., St. Louis, Tokyo 1991. Prijs \$ 62.50. ISBN 0 912791 85 3.
9. G. R. SEWARD. The elephant man. 15 pag. London: British Dental Journal, 1992. Prijs £ 3.99. ISBN 0 904588 35 1.
10. O. R. V. INSTITUT DER DEUTSCHEN ZAHNÄRZTE. Das dental Vademekum. 3. Ausgabe. 999 pag. Köln: Deutscher Ärzte-Verlag GmbH, 1991. Prijs DM 124,—. ISBN 3 7691 4043 5.